List 12. **NOVICE** Tečaj XXXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. marcija 1875.

Obseg: Razglas Kranjskim ovčjerejcem. — Kmetovalci pazite na senožeti! — Živa spomladanska znamenja. — Stelja in gnoj. (Dalje.) — O modi. — Zapisnik 32. odborove skupščine slovenske Matice 10. aprila. — Mrvice slovniške in slovarške. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Ponarejeni bankovci. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas Kranjskim ovčjerejcem.

Kmetijska družba Kranjska bode, kakor že več let, tako tudi letos iz državne subvencije nakupljene ovce in ovne Jezerskega in Ugoviškega plemena brezplačno takim gospodarjem delila, kateri se zavežejo, ta živinčeta za pleme v svoji okolici rabiti.

Gospodarji, ki želé takih ovác dobiti, naj vložijo prošnje do 20. aprila t. l. podpisanemu odboru, in v teh prošnjah, ki jih morata župan in predstojnik dotične kmetijske podružnice potrditi, naj povedó: 1. ali so dozdaj že z ovčjerejo se pečali, 2. ali v njihovi okolici se redí veliko ovác, in 3. ali samo le ovna ali pa tudi ovco želijo.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 20. marca 1875.

Kmetovalci, pazite na senožeti!

Spisal Fr. Kuralt.

„Pomnožite pridelek krme in zboljšajte svojo živinorejo“, to je geslo dandanes napredovalnih kmetovalcev. In res, le z zboljšanjem naše živinoreje bo moglo vspešno napredovati občno blagostanje, in le s pomnoženjem pridelkov krme se bo mogla tudi izboljševati in množiti naša živinoreja.

Ravno zdaj pa pride prilični čas, da si vsaki poljedelec lahko pomnoží pridelek krme, in to namreč s tem, da s pozornim očesom ogleda svoje senožeti in pašnike, v kakem stanji da se nahajajo. Veliko je senožet, ki so prerašene in prepreżene z mahom, da se ne vidi skoraj nikaka krmska rastlina, al ravno toliko skoraj je tudi kmetovalcev, ki se za to ne zmenijo, vendar pa tožijo, da imajo na svojih senožetih slabe pridelke. Upreżite brano, in povlecite z njo svoje senožeti, videli boste, koliko da ste mahu iztrebili, in kako se bodo okrepčale vaše krmske rastline. Pa ne samo zaradi tega je povleka z brano zeló koristna, ampak z brano se odpre in zrahlja zgornji del zemlje, da zrak more lahko dohajati do korenin, da v globočini razkrojiva rastlinam potrebno hrano. Posebno je to priporočati v težki ilovčasti zemlji, čez katero se naredi pozimi skorja, ki popolnoma zapreči vhod zraku do rastlinskih korenin.

Po nekaterih senožetih opazijo se velike pleše, kjer se rastline sušé in ginejo, ter dokazujejo gospodarju veliko zanikernost. Marsikater gospodar ugiba, kaj da je krivo tega, in brez prepričanja obdolžuje nedolžnega krta,*) da je on kriv. Ne, ne krt, ampak druge živali so, ki spodjedajo in se hranijo od rastlinskih korenin, ter prouzročujejo, da se morajo rastline posušiti. Najškodljivejše in najbolj razširjene so med temi škodljivimi živali ogrci in poljske miši; one živijo le od rastlinskih korenin, in v čem boljem stanu se senožeti nahajajo, tim laglje se te živali množé, ker jim ne pomanjkuje hrane.

Mnogo se je že skrbelo za to, kako bi se mogli najti pripomočki za pokončevanje poljskih miš in ogrcev. Ali znanost in umetnija jih do danes še ni znašla takih, da bi se mogli z najboljšim vspehom priporočati. Za to je skrbela pa narava sama, da je dala tudi zoper te najškodljivejše živali pripomoček, da se morejo vničiti, in ta pripomoček so — krti. Dokazano nam je sto- in stokrat, da se krti nikakor ne živé od rastlinskih korenin, ampak le od ogrcev in poljskih miš in druzih rastlinam škodljivih mrčesov. Naredile so se skušnje sè zaprtimi krti, ter se jim dale rastline za hrano, da bi se prepričali, ali se hranijo od rastlin ali ne, pa kmalu se je videlo, da se krti niso dotaknili rastlin, nego počeli so drug druzega objedati, dokler niso vsi glada poginili. Važnost in veliko korist so spoznavali davno že na Nemškem; tako je pred nekoliko leti nek gospodar blizo Berolina svoje polje, ki je merilo do 100 oralov, na katerem je pa vsaka rastlina vsled preobilnih ogrcev in drugih škodljivih mrčesov poginila, rešil le s tem, da je nakupil krtov, ki jih je celó po 50 soldov plačeval, in spustil na svoje polje. V kratkem času bilo je polje rešeno največih sovražnikov, in rastline so rastle krepko in zopet v rasti napredovale.

Kako pa delate vi, dragi gospodarji, s krti? Pobijate jih, lovíte jih, kolikor mogoče, s izgovorom, da postane senožet vsled krtin neravna in težka za košnjo, ne pomislite pa nikakor ne, da s temle sebi škodujete,

*) Krta vvrstujejo prirodopisci žužkojedom. V knjigi Pokorny-evi, poslovenjeni po prof. Erjavec-u, so žužkojedi majhni, ponočni pod zemljo živeči sesavci. Gobec jim je podaljšan v rilček, kratke noge so vstvarjene za kopanje, hodijo pa po podplatih; zobovje je popolno, prednji kočnjaki so enostavno špičasti in očnjakom podobni, zadnji imajo pa po več špic, tedaj že tudi zobovje kaže, da krt ni rastlinojedec, kakor so nekdanji učenjaki mislili in krta prav po nedolžnem za hudodelca zato na senožetih imeli, ker pod zemljo živí!

Vred.

ker skrbite za to, da se poljske miši in ogrci brez zapreke morejo dobro množiti in senožete vam pokončavati. Vzemite motiko, pa ne zato, da bi krvoželjni čakali krta na senožeti, nego tisti čas, ki ga potratite za lovljenje in pobijanje krtov, porabite rajši za to, da krtine razmečete in zravnate. Dobili bote na taki način ravne senožeti, s krtinsko zemljo bote tudi nekoliko pognojili, krtu pa, kakor vašemu največemu prijatelju in dobrotniku, skazali se bote hvaležnega. Bodite prepričani, da, ko bode krtu pomanjkovalo hrane, miši in ogrcev, popustil bo sam vaše zemljišče, ter šel na drugo iskat si potrebne hrane, in pokončavat škodljive mrčese.

Kjer se nahajajo pleše, naj se poseje nekoliko dobrega krmskega semena, ter pognojí z mešancem ali pa tudi s pepelom, ki ste si ga gotovo čez zimo mnogo prihranili. Pepelovo gnojenje pokončá tudi mah, in pospeši zeló rastlinsko rast.

Stelja in gnoj.

(Dalje.)

§. 20. Če naj se gnoj med govedi pušča.

Pri obojnih ravno popisovanih hlevih pogosto puščajo gnoj manj ali delj časa v hlevih med živino, in izpravijo ga še le čez kake mesece. Potrjeni kmetovalci raznih dežel to močno razširjeno navado zeló hvalijo. Hlevi, ako se primerno vetrajo, so zdravi, gorki, gnoj ostane kaj dober in se ne izpuhtí veliko. Izkidovanje gnoja ne daje toliko dela, kakor pa če se blato vsak dan nasproti iz hleva spravlja. Ako so hlevi zadosti visoki, smé gnoj dostikrat čez četrt leta med živino ostati, potem pa se izvozi naravnost na polje. Prihranijo se pri tem gnojni kupi in jame za gnojnico, in njive dobé najboljši gnoj. Kjer gnoj toliko časa ostaja med govedi, naj se tako vravná, da se žlebovi in korita po potrebi lahko više postavijo ali vzdignejo, v tej meri, kakor se staja živine zvišuje z nakopičevanjem gnoja. Po pravici govoriti, pa se vendar tako gospodarjenje ne smé priporočevati. Za gnoj je sicer bolje, toda za živino mora to za vselej biti nenatorno in nezdravo, in korist se mora s tim prav močno zmanjševati. Zakaj iz gnoja puhté neprenehoma soparji, ki se s kisanjem v njem delajo, namreč amonijak in oglena kislina, celó tudi soparji solitarno-kislega amonijaka. Ves zrak v hlevu se s tim napojí; in kdo bo rekel, da je to natorno in pametno? In ako tak nesnažen sopar ni več natoren, kakoršnega je živina navajena pod milim nebom, naj praša vsak sam sebe, če more tak zrak zdrav biti.

Pač da, ljubi moj kmetič, ako res misliš, da tako gospodarstvo v hlevih je za živino brez pomislika dobro ali še celó zdravo, poskusi le sam pri sebi in prebivaj kacega pol leta na svojem lastnem straniščU (na sekretu). Če pa taki hlevi, pri katerih se pred drugim le na gnoj gleda, nikakor ne morejo živini koristni biti, tedaj je očitno, da mora živina zastajati v mleku in sploh v koristnosti. S tim pa ni noben drugi tepen, kakor le kmet sam, ki tacega hleva noče prenarediti. Vendar pa tudi za gnoj se ne skrbí zadosti. Pri nas je že taka, da veliko gnojnice uide skoz duri, ali pa se po vsi obširnosti v hlevu zgubí v zemljo. Tudi blato se ne meša tako primerno s steljo, kakor bi bilo želeti.

V tacih hlevih ni moč gnoja po raznih namenih raznotero pripravljati, na pr. z več ali manj stelje za travnike ali pa za njive. Kdor želí dobrega gnoja, si ga pripravi po drugi poti boljega, kakor po omenjeni.

§. 21. Mostnati ali ódrasti hlevi, pôdi.

Živina v tacih hlevih stojí na pôdu iz lesa, namreč iz pódnic ali brunov, ki morajo biti pa tako dobro sklenjeni, da ne puščajo nič moče skozi. Mora pa pòd biti malo nagnjen proti zadnjemu koncu, k večemu za 4 palce. Ta véga je zato, da moča od živine odteka v žleb, ki je zadej ob pódu počéz priravnan. Blato odpada zadej proti žlebu; le-to se vsaki dan dvakrat v žleb podrgne, ter se po žlebu spravi dalje na gnojni kup. Pôdi so gorki in živina se kmalu privadi na golem lesu ležati, in jej blezo to nič ne škoduje. Imajo pa pôdi dve zapreki, ki se ne smete zamolčati. Morajo se namreč od časa do časa novi narediti, ker les gnjije; tudi so pôdi lahko polzki, da živini spodletuje in se utegne poškodovati. Temu se v okom pride, ako se zadnji del pôda naredí hrapov ali negladek, ali če se natrosi peska pod steljo. Take živinske staje se dajo pa tudi pozidati iz opeke (cegla) ali še naj bolje iz cementnega tlaka. Kjer je pa dobiti dosti dobre ilovice in kamnitih plošč, se zamore narediti prav debel tlak iz ilovice, ki se s plošami pokrije. Leseni pôdi bi se morali čedalje boli odpravljati in nadomestovali naj bi se s cementnim tlakom. Tako so živinska stanovanja lepša, zložniša, bolj snažna in stanovitna. Ako leseni podi niso prav dobro zbiti, navadno prav veliko gnojnice v nič gre. Le kjer je sila, naj bi se podi še iz lesa delali. Saj imamo najboljši cement v deželi, dajmo si vendar precej napraviti kaj dobrega namesto krparije z lesom in ilom. — K vegi podov bodi še pristavljeno, da zato ne smé čez 4 palce znesti, kar na preveč vegastem podu krave lahko zvržejo in mlada živina grbasta postane.

§. 22. Kakošne prednosti imajo taki hlevi.

Prva prednost tacih hlevov je v tem, da se zamore živina prav snažna ohraniti. Vse tekoče odteka, in blato odpada zadej. Nekatere živine že same nekako skrbé za snago; take se stegnejo nazaj proti žlebu, kedar se hočejo odkidati, in kedar se ulegajo, se umaknejo bolj naprej — preč od blata. Druga živinčeta pa so nečedne lastnosti in jim blato ni nič zoperno. (Je blezo tako, kakor pri marsikaterih ljudéh.)

Druga prednost je v tem, da je sapa, zrak čistejši, ker se nesnaga vsak dan odpravlja.

Tretja prednost pa je ta, da se zamore s steljo varčno delati, ali le toliko je porabiti, kolikor je nje za gnojilne namene treba. Za kraje, kjer je pomanjkanje stelje, ali za mrzlotne kraje, kjer za gnojenje njiv stelje ni potreba, so taki hlevi memo vsih druzih najbolji. Pesek in prst se ravno v tacih hlevih dasta prav dobro za pomoček stelje rabiti. (Dal. prih.)

Živa spomladanska znamenja.

Iz Šent-Urhške gore 19. sušca.

Ko v nižinah in na planem, kakor od tukaj vidimo, še sneg zemljo pokriva, smo mi hribovci že skorej popolnoma brez njega, in ko drugod priroda pod zimsko odejo še dremlje, se je v naši okolici že davno prebudila iz zimskega spanja; zakaj s pričetkom meseca svečana so se že prikazale nekatere pomladne cvetlice, katere — se ve — je nam novopadli sneg zopet nekaj dni prikrival. V obilnem številu se pa razcvetajo zdaj: rigelci (Bellis perennis); pritlikasti jegliči ali trobentice (Primula acaulis); jetrnik (Anemone hepatica); dišeče, bele in pasje violice (Viola odorata, lactea & canina); beli in zeleni teloh ali kurijce (Helleborus niger et viridis); resa (Erica carnea); pomladni žefran ali nučje (Crocus vernus); pljučnica (Pulmonaria officinalis). Vrbe (Salices) tudi že nastavljajo svoje mačice, katere se bodo v kratkem razcvetele; in leska (Corylus avellana) in zelena jelša ali olša (Alnus viridis) boste v kratkem času že pra-

šili. Ljubko se zibljeta v zraku metuljčka: rumenček (Colias Rhamni) in mali lesičkar ali rjavec (Vanessa urtice) ogrevaje se v toplih solnčnih žarkih, ali pa preletovaje od cvetlice do cvetlice. Brzonožni martinček ali arsejca (Lacerta agilis) veselo šviga od mesta do mesta, ali pa se mirno sončuje na kakem gorkem kraju. Pa tudi žužki raznih plemen so prilezli iz svojih zimskih stanišč. In razni ptički, o kako veselo, kako veličastno popevajo oni okoli pohištev in po bližnjih lozah veselivši se novega življenja ter hvalivši stvarnika, da jih je ohranil in obvaroval zimskega mraza. Vse to in drugo nam glasno oznanuje, bližajočo ljubomilo pomlad. Robič.

Za poduk in kratek čas.

O modi.

Češki Fr. V. Jeřabek; iz „Lipe Hrvatske" prestavil K.

(Konec.)

Po tem bi utegnil kdo reči, da iz mode se ne moremo ničesa naučiti. Al, kako prostrano je to polje za psihologa, ki preiskuje ljudske značaje, za modroslovca, ki pregleduje mnenje raznih narodov v zgodovini ljudski. Poglejmo, na pr., Česko, leta 1848 do 1850. Ljudje, ki so gojili ideje karbonarske z barvami Parižke prekucije, in slovanske narodne noše, prikazali so se hipoma na ulici v popolno korektnem fraku in cilindru, pa z brado, ostriženo tako strogo, kakor ces. kralj. ljudje! Dolga brada v gorah Italskih ali staročeških taborjih mahoma se je pričela nositi, a divja svoboda premenila se je v strogi absolutizem in brada, katero si je dal napraviti Francoski cesar ali kak drug potentat, postala je moda za več milijonov ljudi.

Resnično! malo samostalnosti je pri ogromni večini ljudi; sužnji smo vsi, zdaj sužnji onega, ki napravlja barikade, zdaj onega, ki slučajno kot vladar sedi na prestolu!

Modo more porabiti slikar karikatur, da naznači menjajoči se namen, in misli politične. — Al o modi ne čitamo samo veseloigre v zgodovini človeštva, temuč tudi globoko tragične prevrate spoznavamo v teh sicer mirnih, pa vendar mnogo značečih izrazih notranje razdraženosti. Nesrečni kralj Ljudevit XVI., kateremu je guillotina odsekala glavo, doživel je mnoge premene od zibeli do groba. Francosko plemstvo izvoli, dauphinu Ljudevitu XVI. na voljo, barvo svoje obleke, in nekoliko let pozneje pila je rdeča barva jakobinske kape kri kralja Ljudevita XVI.! Taka ironija res hudo peče! — Pa je še več temu enacih žalostnih spominov v Francoski zgodovini prekucijski. — Ko so ob času vlade guillotinine pod ostro sekiro padale ne samo moške, temuč tudi ženske glave, nastala je med Francoskimi gospemi navada striči si lase. Res! oster humor izražen je v tem, da so si žene dale že naprej striči lase, da se pozneje na morišču ne bodo s tem zadržavale! Enaka moda je vladala 1848. leta in še danes zove se na Francoskem „la dernier toilette" — — zadnja toiletta.

Posnemanje Grških in Rimskih ljudovladnih naredeb, ki se odseva v političnih mislih in vredbah Francoskega prevrata, bilo je tudi vzrok, da so posnemali starogrški in rimski kroj. Francoska revolucija je pregnala obleko duhovnov in redovnikov, katera ni nič druzega, ko stara Rimska toga, a ista revolucija oblačila je svoje služabnike in narodne zastopnike v isto togo. Še bolj pomenljiva bila je Grška moda Pariških žená ob času direktórija; bila je popolnoma v skladji in primeri z nenravno razuzdanostjo te prekucijske dobe. Francoske žene so posnemale ta „idealni" kroj Grških boginj, kateri je tako nasprotoval vsej ženski sramožljivosti, da se od one dobe ni nikdar več mogel vzdržati med ženami. A kaj bo še le, če materijalistični nazori zmagajo na svetu, po katerih smo bratje katerega koli orangutana tam v kakem prvotnem gozdu! — potem bo morda vladal po vsem svetu kroj še mnogo idealniji od onega Grških boginj!

Vse to dokazuje nam, da zgodovina mode stopa poleg zgodovine državne. Kakor se rešuje na bojnem polju vprašanje, kateri jezik naj bo svetovni jezik, tako rešuje se ondi tudi vprašanje o modi. Narod, ki ima predstvo pred druzimi, ki jim imponira, če tudi ne vedno s silnijo vojsko, ampak z omikanim duhom, tak narod širi svoj narodni kroj med druga ljudstva. Rim je bil že dolgo sedež svetovne oblasti, pa je vendar še iztočna omika Grška in Sirska vladala v Rimu, in bila je iztočna moda toliko ljubljena in spoštovana v Rimu, kakor Grško bogoslovje in vera.

„Antijohija" v mali Aziji je ob času cveta Rimskega cesarstva ravno tako bila zapovedovalka v modi, kakor v srednjem veku Benedke in Rim, kakor dandanes Pariz. Ko se je po slavnih zmagah Belizarjevih za cesarja Justinijana poslavil Carigrad, je posnemala polovica Evrope modo Carigradsko. Ko so Arabci s čudovito hitrostjo zavzeli obali sredozemskega morja, vplivali so precej zeló tudi na modo. Proti koncu srednjega veka je vladal Laški kroj in najbolj Beneška svila; tudi mlada Nizozemska je razun tega ondaj vplivala nemalo na modo. Ko je za Karola V. po iznajdenji Amerike in druzih srečnih podvzetjih svetovna vlada prešla na Španijo, postala je neokusna Španjska noša moda kraljevim dvorom. Po srečnem bojevanji Gustava Adolfa Švedskega v tridesetletni vojski se je pokazala po večem Švedska moda, katero je prepodila Francoska ob času Ljudevita XIV., in Francoska ima v modi še sedaj žezlo v rokah in vse zgubljene bitve Napoleona I. in III. niso ga jej mogle izbiti iz rok. Moglo bi se pač reči, da Nemčija ni popolnoma premagala Francije, dokler jej ni izvila iz rok ta poseben način svetovne vlade. A djanja kažejo, da se Nemčija res bori za to zmago. Kako so se trudile domorodne nemške žene, da bi pregnale Francosko modo iz Nemčije, pa vse zastonj! koliko storil je Bizmark, da bi Francoski jezik ne bil več diplomatični, pa zopet zastonj! Dokler Pariz narekuje modo svetu in ne Berolin, Sedanska bitva ni odločna, Nemčija še ne imponira svetu toliko, da bi mogla poprusiti vso Evropo.

Še nekaj treba je v zgodovini mode dobro preiskati in to je pomen demokratični, ideja državne ravnopravnosti. Kolikor veči je suženstvo, kolikor bolj tlačijo ljudstvo, kolikor bolj se mu zapira pot omike in blagostanja, toliko bolj ločijo se ljudje z zunanjim krojem, toliko veči svit vlada v oni privilegirani manjšini, katero je čas postavil na vrhunec državne uprave. Moda je po svojem značaju zeló aristokratična, in nevošljivo gleda onega, ki jo posnema in se ž njo enači. Čim bolj pa se širi ideja svobode in ravnopravnosti, tem bolj enoličen in tudi priprost je kroj obleke. Grki in Rimljani vzgojili so nasproti strogo ločenim Indijskim in Egipčanskim kastam proste mestjane, in zato so se vladarji starega sveta in Grških ljudovlad po kroju ločili tako malo od svojih somestjanov, da se niso niti razločiti mogli. Rimski cesar ločil se je z zelenim vencem na glavi, in s škrlatom od podložnih, pa venec moral si je vsaki mestjan pridobiti v vojski. Ko so se pa jeli cesarji nagnjevati na vojsko, ter se tako jeli tudi po obleki ločiti od mestjanov, jela se je tudi svoboda umikovati pred izhodnim despotizmom, a ko si je

nazadnje postavil „Avrelijan“ Perzijski dijadem na glavo, in je sin necega sužnja Dijoklecijan ves svoj nikodemski dvor oblekel v Perzijsko opravo, odzvonilo je meščanski svobodi in barbari zavzemali so gospodstvo. Temu enak primer najdemo v srednjem veku. Fevdalno plemstvo srednjega veka svetilo se je biserov in demantov in celó dvorniki na manjih dvorih so nosili se enako tedanjim kraljem in vojvodom, a sužnje ljudstvo oblačilo se je s krpami in cunjami, kakor puščavniki. Kdo plača dandanes za eno samo oblačilo več tisuč goldinarjev? O čem loči se sedanje plemstvo od druzih omikanih ljudí, da celó od svojih viših služabnikov? Z omiko in znanjem naj se ločijo, ne z obleko. In vladarji popuščati morajo vojaško opravo in oblačiti se mestjansko. Znana je v tem obziru enolična suknja meščanskega kralja Ljudevita Filipa in njegov še priprosteji dežnik, katerega mu ni zavidal najrevneji prebivalec kacega Pariškega predmestja. Naše stoletje je demokratično. Z majhno verižico na suknji loči se vitez visocega reda od navadnega komptoirista, in majhen košček briljanta, lesketajoč se v prstanu na roki milijonarija, je ves razloček, ki ga loči od človeka male mesečne plače, — krojaški račun obeh je zelo majhen, in le malo je eden veči od druzega. In še celó gospé, te aristokratke per excellence morajo, rade ali nerade, slediti zgled kraljic, ki se, kakor Viktorija, nosijo enako najmanji mestjanki Windsorski; nimajo več druzih kazen, kakor odpust iz službe, ako se prikaže služabnica na ulicah v svileni obleki istega kroja, katerega si je gospodarica njena ravno včeraj naročila pri prvem ženskem krojaču v mestu.

Moglo bi se še govoriti o kulturno-zgodovinskem pomenu mode marsikaj. Vredno bi bilo reči katero o raznih uniformah, o strogi policiji nekaterih držav, kar se tiče nošnje, kar je dokaz, da država vidi pogin za-se, ko se bojí širjenja stanovite mode, ki širi tudi stanovite ideje; govoriti bi se moglo tudi o idejalnem kroju, a deloma takega še nikjer ni, deloma to ne spada sem. Rekli smo do sedaj, da je dandanes moda ženska, in malo tudi moška, zelo enolična in da je svit in bogastvo mode bolj smeha vredno, ko začudenja. A vojsko pričeti proti modi bilo bi ravno tako, kakor bi hotel izgubiti kdo omiko in oliko, ter poslati z Rousseau-om človeka v puščavo med sorodni mu rod opic.

Naj še nekoliko spregovorimo o narodnem kroju! Naprej povem, da ne verujem v mogočost tacega kroja. Zdaj, ko je vedno manja razlika med raznimi krojevi, moglo bi se govoriti o narodni noši le še pri Turcih, Kinezih in Japanezih, pa da bi se razvil narodni salonski kroj, misli naj on, ki ne vé ničesar o politični in zgodovinski menjavi. Ob času državnih prekucij izmišljujejo se vsakoršna znamenja na kroju, da se spoznavajo oni, ki se skladajo v mislih, in zastopniki novih idej hoteč razširjati svoje mnenje rabijo zunanje znake, po katerih se ločijo od druzih mračnjakov — to je bilo vedno in bo vedno, kedar se predrugačuje državna vredba — pa če so te razlike v nošnji narodne ali izposojene, to ni velicega pomena. A samo po sebi je jasno, da se završejo ti razločki, kedar se učvrste nove naredbe in odločno zmagajo prevratne ideje. S tem pa ne rečemo, da se manji znaki ne bi mogli obdržati, ker salonska moda ni stroga uniforma, a velike pomenljivosti nikdar ne bodo. Glavno je vedno, da je obleka okusna, primerna, nravna. Glavno pravilo za modo pa je vedno: priprostost, elegancija in okus.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

32. odborove skupščine slovenske Matice

10. aprila 1875. leta.

Gospod prvosednikov namestnik Peter Kozler prične sejo, ko so se bili sošli gg. odborniki: Dr. Jan. Bleiweis, J. Marn, M. Močnik, M. Pleteršnik, dr. J. Poklukar, A. Praprotnik, Fr. Souvan, dr. J. Strbenec, L. Svetec, J. Šolar, J. Tušek, J. Vavrů, J. Vilhar, dr. J. Zupanec in Fr. Žakelj.

1. Potrdi se zapisnik 31. odborove skupščine in zapisnik privatnega dogovora Ljubljanskih odbornikov 6. februarija 1875. leta.

2. Gosp. dr. Jan. Bleiweis se oglasí ter izročí odboru sledeče pismo: „Slavni Matični odbor! Počastujem se društvu Matice slovenske izročiti obraz nepozabljivega našega prvosednika dr. Coste, ki ga je po naročilu zdolej podpisanih častiteljev njegovih slikal naš velecenjeni umetnik Ivan Frankè. Naj ostane podoba dr. Costova na strani dr. Tomana na vedne čase v hiši Matični v spomin neizmernega spoštovanja in iskrene hvaležnosti do prezgodaj narodu slovenskemu umrlega domoljuba!

V Ljubljani 10. sušca 1875.

Dr. Jan. Bleiweis, grof Jožef Barbo, Ivan Vilhar, prof. Janez Vavrů, dr. Jožef Poklukar, Jan. Murnik, Fr. Ks. Souvan, Fr. Ks. Souvan mlajši, Ferdinand Souvan, dr. Jernej Zupanec, dr. Vončina, prof. Jožef Marn, J. Šolar, Anton Perme, Valentin Krisper, France Kadilnik, kononik Zupan, kanonik Kramar, Luka Jeran, Karl Kljun, kanonik Urh, Franjo Ravnikar, Karol Žagar, Anton Klein, Pavel Skale!

Potem pa reče: Takrat, ko sem bil sprožil misel, naj se izdela slika Costova, to je bilo prve dni aprila meseca 1874. leta, bil bi na vse drugo poprej mislil, nego na smrt njegovo. Storil sem bil to zavolj tega, da bila bi mu poklonjena slika vsaj v nekoliko zadostilo zoper takratne hudobne napade celó iz domačega tabora. Naj povem še, da mi je svak njegov g. Schollmayr iz izvirnega Costovega dnevnika izročil njegovo sebi leta 1849 si postavljeno poslovico ter mi željo razodel, naj se primerno prilepi sliki. Prislovica glasí se tako:

Der Wahrheit soll mein Leben,
Dem Recht, geweihet sein; —
Mein Herz sei Gott ergeben,
Die Ehre bleibe mein!

Laibach 1849. E. H. Costa.

Gosp. predsednik predlaga, naj se tem gospodom pismeno izreče zahvala za krasni dar, kar se tudi soglasno sprejme.

Tajnik bere potem pismo hrvatske „Matice“, v katerem ona obžaluje smrt dr. Coste. To pismo se glasi od besede do besede tako-le: „Slavnomu odboru „Matice slovenske“ v Ljubljani! Upravljajući odbor „Matice hrvatske“ žali neizrecivi gubitak Matice slovenske i suplemenoga naroda slovenskoga, što tako rano izgubi plemenitoga radnika i glavu svoga dra. E. Kostu. Tu novu ranu naroda slovenskoga najnježnije osiećamo mi Hrvati, prva braća Vaša; a „Matica hrvatska“, najsrodnija po radu i težnjah svojoj družici slovenskoj vruće želi što više takovih odličnih članova i radnika, a s Vami zajedno oplakuje slavna Vam predsjednika. Izvršujući nalog upravljajućega odbora čast nam je podpisati se najpokorniji

U Zagrebu 3. veljače 1875.

Ivan Kukuljević, predsjednik. Tade Smičiklas, tajnik.

3. O vprašanji, kdaj naj bo občni zbor, se sklene po kratkem razgovarjanji, da bo na vsak način maja meseca po deželnem zboru; dan pa naj določi predsednik, ter o pravem času svoj sklep razglasi. Občnemu zboru bo med drugim tudi naloga, da vsled Matičnih pravil voli deset odbornikov, in sicer: 8 odbornikov namesto onih 1870. leta voljenih, ki so a) izmed Ljubljanskih: dr. J. Bleiweis, J. Tušek, J. Vavrů; b) izmed vnanjih: grof Jožef Barbo, J. Gorup, Fr. Kandernal, Luka Svetec, dr. J. Ulaga; — 2 odbornika namesto umrlih Ljubljanskih: dr. E. H. Costa in dr. L. Vončina. (Kon. prih.)

Politične stvari.

Političen razgled.

Besedovanje o pravdi Ofenheimovi še ni pri kraji. Razni listi še mnogo pišejo „pro“ in „contra“. Posebno smešno in strastno ob enem se obnaša „Deutsche Zeitung“, katera se dela, kakor bi hotela celo pravdo ovreči. Imenuje se sama organ „poštenjakov“, in se trka na prsi, kakor farizejec v evangeliji, češ, „hvala Bogu, da nisem tak, kakor oni-le colnar!“ Al te lamentacije so jako jalove. Patroni od „Deutsche Zeitung“ sicer pravice in poštenosti ne poznajo, kedar gre zoper Slovane, in prav oni so najhujši nasprotniki enakopravnosti vseh narodov; oni so tako pošteni, da od same poštenosti že več ne vedó, da živijo v Avstriji, vsi zamaknjeni v cesarstvo Bismarkovo. Naj tedaj malo natančneje pogledamo, kamo merijo oni kolovodje. Banhans je odločen protivnik Slovanov, zato ga spremljajo simpatije strastnih prusomanov, med katerimi potroni od „Deutsche Zeitung“ zvonec nosijo. Vsa Banhansova slava se koncentrira v tem, da je Slovane in še posebno nas Slovence na steno pritiskal, kjer je le mogel (glej preganjanje domačih uradnikov in razpust Kranjske trgovinske zbornice!); zato vživa še sedaj zaupanje vseh naših protivnikov; od tod pa se pričenja tudi sovraštvo „Deutsche Zeitung“ do Ofenheima, kateri je Banhansu hud udarec prizadel. Že so nekatere trgovinske zbornice in nekatere nemško-pemske občine Banhansu svoje zaupanje izrekle. Vse te zaupnice je treba tedaj iz ravno tistega stališča soditi. Nihče nas menda Ofenheima ne zagovarja, veseli nas pa, da je odkril početje Banhansovo, Giskrovo in druzih tacih mož, in celo ministerstvo potresel. Da Ofenheim ni fanatičen slovanožerec, pokazal je s tem, da ni hotel po vabilu Banhansovem k glasovitemu Chabrus-u pristopiti, in za to ga je fanatična teutomanska klika sovražila in ga še sedaj preganja pod krinko „poštenosti“.

Političen položaj se takraj Litave ni dosti spremenil; da pa je sedanja sistema nemogoča postala, o tem so vsa mnenja edina; al kaj na mesto sedanjega pride, ne more se še reči; reče pa se lahko to, da sprememb v sedanji politiki ne bodo pouzročile notranje razmere, ampak obče-evropski položaj: boj med Rimom in Berolinom bo menda odločiven; ako zmaga Rim in Francoska, triumfirala bode pri nas konservativna stranka; ako zmaga Pruska, pomeni to „finis Austriae“, — odtrgali jej bodo Prusi nemško polovico s Slovenci in Čehi vred, — in po Dunajskih ulicah bo začela trava rasti. Veliki dogodjaji niso daleč od nas; tolaži nas pa misel, da Avstrija ne bo stala na strani Prusije; to nam kažejo bledi obrazi naših prusomanov, ki nam iz „Deutsche Zeitung“ in raznih „Tagblattov“ nasproti zijajo, kakor morski volkovi, ki jih je voda na breg vrgla, ki se jim pri odtoku vedno bolj odmikuje. V odločilnih krogih so namreč spoznali, da nemški študentje niso tako strašni, kakor so se kazali leta 1848, in da dobre Avstrijske kmečke pestí veliko več odležejo, kakor je to nekaterim purgarjem ljubo. Že celó „N. fr. Presse“ je priznala: „die Bauernschaft ist durch das Wahlgesetz notorisch verkürzt“, zato sedanji volitveni red, v katerem šteje en purgar za tri kmete, se ne bo mogel dolgo več držati. To bode začetek sprememb, katerih na drobno prerokovati nikakor ne moremo; le neka slutnja nam pravi, da mora v kratkem času drugače postati.

Na Ogerskem imajo novo ministerstvo, ki nima nobene prave barve. Obojni magjarski stranki pa ste se razpršili in združili v eno samo „liberalno“ stranko. Zares čudno, da se cela zbornica edinega Sennyeya in njegovih 20 pristašev tako boji, da se morate dve stranki v eno zliti, da se reši „liberalizem“. — Nek čuden duh je zavladal med nami, ki gore podira in gradove ruši, liberalci se pa po vsi Evropi križajo po čelu, ker z grozo vidijo, da se bliža čas, ko bode njihov čas potekel, ker si Evropa brezverstva vsiliti ne dá, najmanj pa Prusom na ljubo. Tako nenadno in hitro se pripravlja sprememba po vsej Evropi, da se sme po pravici s pesnikom reči: „die Todten reiten schnell.“ Pazite! Don Karlos kot zmagovalec pomeni novo dobo Evropske zgodovine, — dobo, v kateri se bo začela pravica zopet pri Bogu iskati, in ne pri raznih parlamentih. Moralična in fizična zmaga podajali ste si še vedno roke: Nemška moralična moč očividno pojema, in fizična Prusom tudi gorá prestavljala ne bo. Sapienti sat!

Slovstvene stvari.

Mrvice slovniške in slovarske.

(Dalje.)

8.

Kdor kaj več pisari, dobro vé, kako smo Slovenci v partikulah siromašni, in kako so dostikrat okorne te, kar jih imamo. Na pr. za auch imamo samo tudi, in so wohl, als auch izražujemo precej nespretno, na pr. tako Peter kakor tudi Pavel, ali pa, kakor Peter, tako tudi Pavel.

Tu nam je na ponudo veznik *i*, katerega bi tudi sploh za und smeli rabiti namesto omuljenega in.

Po zgledu staroslovenščine in drugih zdanjih slovanskih jezikov veljá *i* za auch, na pr.: Tudi mi smo ljudje = i mi smo ljudje; i — i pomeni sowohl als auch, i Peter i Pavel. Tudi veznika to bi se smeli poprijeti. Rabi se včasi v nastopnem stavku, kjer Nemec rad začenja s so, na pr.: Ako je vse res, kar praviš, to smo pravdo že izgubili. To — to pomeni včasih nemški theils — theils, na pr.: Na mizi so ležali listi to francoski to poljski.

9.

V slovanskih jezikih veljá to pravilo, da mora predlog (praeposit.) neposredstveno za sabo imeti tisto besedo, katerej določuje padež. En izvod iz tega je bil že večkrat v „Novicah“ omenjen, ta namreč, da je napačno predlog na predlog naslanjati, kakor je na pr. v stavku: „Svetijo se vinski hrami, na pol skriti *za z* grozdjem obloženo brajdo“ (mesto: za brajdo z grozdjem obloženo), ali kakor smo, ni davno, v nekem listu čitali: Oznanjeno je bilo *po na* hišah nabitem razglasu (mesto: po razglasu, nabitem na —). Takisto je v slovenščini nepravilno tudi tako okrajševanje govora,

kakoršno nahajamo pri Nemcih govorečih na pr.: Vor- und Nachmittags, während und nach der Schule. Pravi Slovenec ne poreče: do- in popoldne, v in po šoli, ampak: dopoldne in popoldne, v šoli in po šoli. A takemu, ki se drží samo nemške navade, ne premišljujoč, kaj piše in kakó piše, utegne uiti celo „pred in po šoli", da-si pred in po različen padež za sabo imevata. Tako stojí v neki knjigi: „Torej naj bo dovolj vode *v* ali *blizo* kleti" (namesto: dovolj vode v kleti in blizu nje). Ako nekateri zametujejo že tako skrajševanje, kakor je v stavku: „Ne vem, bodem li Vam mogel pisati *ali ne*" ter rajši pišejo: „Ne vem, bodem li Vam ali ne bodem mogel pisati", — kaj da rečemo še le o stikanji predlogov z veznikoma: *in*, *ali*? Take pisave se je torej kaj skrbno ogibati.

10.

Za „Element" nahajamo v češkem jeziku: živel, živla, v poljskem pa żywioł, żywiołu že v spisih iz XVI. veka, in iz češčine so to besedo, — ki je nima Vukov srbski niti Miklošičev staroslovenski slovar (staroslovenščina in ruščina pozná za „Element" tujko: stihija), — Hrvatje že davno sprejeli ter pišejo: živalj, življa, življu itd. in mi jih v tem posnemamo. Nekateri pa rajši sklanjajo besedo živelj, kakor da ji je *e* nepremenljiv, živelj, živelja; vendar se meni češko-hrvatsko sklanjanje zdi biti vrednejše priporočila, enkrat že z ozirom na Hrvate, in drugič tudi zato, ker je slovenskim ustom nekako primernejše; torej: živelj, življa, življi itd. kakor zubelj, zublja.

(Konec prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Zapravljivost pri Turškem sultanu.**) V nekem pismu, ki ga je spisal sin iz Ofenheimove pravde znanega Brassey-a, in katero je unidan razglašeno bilo, beremo o potrati in zapravljivosti na dvoru sultanovem to-le: Dohodki vsakoletni z dokladami Turškega sultana znašajo nad 20 milijonov goldinarjev; povsod na bregovih Bospora ima večidel krasnih palač in kioskov po milji saksebi na kupe. Za kosilo, pri katerem zmirom sam sedí, ima pripravljenih 94 skled, pa še v 10 druzih palačah je kosilo pripravljeno za nj, ko bi se mu poljubilo, kje drugod obedovati. Konj ima 800, bab pa 700, 350 služabnikov in skopec mu je na službo. Za to strašansko gospodarstvo zakoljejo vsako leto 40.000 volov; vrh tega ima 200 ovac na razpolaganje, 100 jagnjet, 10 telet, 400 kokoši, 100 parov golobov in 50 mladih gosek. — Med tem ko sultan tako grozno zapravlja, pa po več deželah njegovega cesarstvo ljudstvo lakote umira. Taka je na svetu!

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

III.

Ponarejeni bankovci.

(Dalje.)

„Pa ste vendar vzeli bankovce seboj?"

„Najprej sem jih hotel nazaj dati, pa skušnjava je bila za-me prevelika. Vzamem jih in jamem spravljati med ljudí, zlasti po sejmih, katere sem pridno obiskoval. Spečal sem onih sto in prinesel Jonasu 500 gold. za-nje, potem sem dobil jih še sto —"

„Katerih ste pa le trideset spečali," opomnim jaz, kajti zdaj mi je znano, kaj pomeni na onem lističu tisti „U.", namreč učitelj.

„Spečal sem jih 70," odgovorí učitelj.

„Kako pa, da stojí na tem listu le 30?"

„Ker jih je 40 prav za prav spečal krčmar, ki je bil tretji v zvezi. To vam bom brž razložil. Nekega dne — tega je že čez pol leta — sedim v posebni sobi pri krčmarju, kar pride Linar in praša krčmarja, če mu more štiri stotake zdrobiti. O, se bo že dobilo, odgovorí ta in pride k meni. Imate kaj pri sebi? me praša, kar bom spečal, bova delila? Jaz mu dam desetake, katerih sem bil ravno prejšnji dan dobil od Jonasa zopet sto, in on gre v prvo sobo. Radoveden, kako bo naredil, gledam jaz skoz linico in vidim, kako krčmar našteje iz svoje listnice 40 desetakov, katere dá potem Linarju, ki jih zopet prešteje in vsacega proti oknu pogleda, da bi se prepričal, če so vsi pravi. Ko se je tega prepričal, jih zadovoljen zloži skup, dá krčmarju iz svoje listnice štiri stotake in vtakne kupček desetakov v njo."

„Kako da jih Linar, ki je, kakor pravite, vsacega posebej proti oknu pogledal, ni za ponarejene spoznal?" prašam jaz, ker se mi čudno zdi, kar mi učitelj pravi.

„Ker so bili vsi dobri", odgovorí učitelj.

„Dobri? Kako pa je Linar vendar prišel k ponarejenim?"

„Med tem časom, ko je Linar segel po žepnico in jemal stotake ž nje, je zamenil krčmar naglo kúpec pravih desetakov, ki so na mizi ležali, s ponarejenimi in Linar, ki tega ni zapazil, ker se je zopet proti oknu obrnil, je spravil potem ponarejene mesto pravih ter odšel misleč, da ima prave. Krčmar je na to prišel k meni in mi dal zadovoljno se smejaje tri stotake, enega pa je obdržal za se. Od teh treh je potem Jonas dobil dva, meni je pa ostal eden."

„Vi ste vse to vedeli", pričnem jaz, in videli tudi, da je bil Linar ne le goljufan, ampak tudi zaprt, pa ste vendar molčali tako dolgo?"

„Molčal sem," odgovorí učitelj z zamolklim glasom, „iz dveh vzrokov. Prvič me je motil denar, drugič pa tudi dokazov nisem imel, kajti krčmar in Jonas bi bila vse vtajila. Saj je bila hišna preiskava pri krčmarju zastonj."

„Kdo pa je ono škatljico s ponarejenimi bankovci pod streho za dimnik Linarjeve hiše spravil? Kajti na ta način Linar tudi za te ni vedel."

„To je storil Jonas sam. Ker se hiši skup tiščite in zid ni predebel, je skopal luknjo va nj, katero je potem zopet zadelal, ko je škatljico za dimnik skril. To sem zvedel po krčmarji in tudi sodnija bi bila lahko našla sled, če bi bila bolj natanko preiskovala; saj se mora na zidu še poznati, če prav ga je Jonas pobelil. Vse to se je zgodilo v viharni noči, ko se ropot ni mogel slišati."

(Dal. prih.)

Naši dopisi.

Iz Senožeč 21. sušca. (*Na znanje.*) Sl. centralni odbor c. kr. kmetijske družbe Kranjske nam je 1872. in 1873. leta raznega gozdnega semena podelil, iz katerega imamo mnogo prav lepo izrejenih čvrstih rastlik razdeliti, namreč okoli 400.000 dve- in do 400.000 triletnih črnih borovcev (pinus austriaca), okoli 300.000 belih borovcev (pinus sylvestris), do 10.000 triletnih primorskih borovcev (pinus maritima), do 10.000 smrek (pinus picea) in do 5000 triletnih murb (morus

*) Sultan je arabska beseda in po naše pomeni vladar.

alba). Razdeljitva bo na kraji setevnice na spašniku „Curek“ četrt ure od Senožeč prihodnji mesec brezplačna. Dan razdelitve se bo v „Novicah“ prihodnjič objavil. — Kdor želí kaj od teh drevescev dobiti, naj se pri podpisanemu ustmeno ali pismeno do 3. aprila t. l. oglasi. Triletna drevesica se bodo najprvo razdelila.

Kmetijska podružnica v Senožečah.

Jožef Zelen.

Iz Nemške Loke na Kočevskem 14. sušca. (*Javna zahvala.*) Slavna c. k. kmetijska družba je podarila tukajšnji občini 50 gold. za napravo šolske drevesnice, šoli pa vrtnarsko orodje, ter je tako pripomogla, da je šola dobila lepo in priročno drevesnico, iz katere bodo tukajšnji kmetje dobivali lahko dovolj in dober kup sadnega drevja. Zato podpisani krajni šolski svèt c. k. kmetijski družbi očitno zahvalo izreka.

Leopold Abram, učitelj. Jože Göstl, predsednik.

Andr. Mantel, svetovalec.

Iz Ljubljane. (*O zadevi volitev v mestni odbor*), ki bodo 4., 5. in 7. aprila in v katerih se bode skupaj 10 odbornikov volilo (20 ostane starih v odboru), se je na poziv odbora političnega društva „Slovenija“ preteklo nedeljo sešlo nekoliko narodnih volilcev v čitalnični dvorani, ki so se razgovarjali posebno o 2 vprašanjih: 1. ali volimo letos ali ne, 2. kateri možje naj bi se nasvetovali prihodnji veči skupščini volilcev? Večina v nedeljo pričujočih volilcev je bila za to, naj opustimo 5letno zdrževanje od volitev, čeravno se je priznalo, da, če bi tudi z vsemi 10 kandidati predrli nemškutarsko falango, česar se pa pri sedanjem volilnem redu nikakor ni nadjati, bi vendar v odboru še zmirom 20 „liberalcev“ nasproti stalo 10 narodnim zastopnikom. — O drugem vprašanji so se imenovali *nekateri* možje, ki naj bi se nasvetovali za kandidate prihodnjemu zboru volivcev. Pri tem izbiranju se je med drugim povdarjala posebna potreba takih mož, ki imajo moč besede, kedar pridejo v obravnavo predlogi nasprotne stranke taki, ki imajo pred očmi bolj denarno podporo — „nordpolfahrerjev“ kakor pa revščino domačih! Samo nasprotno tiho glasovanje v takih primerljejih pa ne pomaga nič, ker sklepi se delajo po večini glasov; v taki druščini je treba le nabrusiti meč govora, ki mestu zunaj zbornice kaže sklepe tiste stranke, ki si je na svoj prapor zapisala „Fortschritt“ noter do „severnega tečaja“ in pa „Freiheit“ po Bismarkovih ukazih.

Ker je bil omenjeni prvi shod le pripravljaven zbor, zato se je sklenilo, naj se skliče kmalu druga skupščina volilcev, ki definitivno reši obojno vprašanje, in to tem več, ker od sposobnih kandidatov je odvisen izid volitev in kolikor toliko vspešno delovanje izvoljenih. Ta shod bode tedaj jutri, v četrtek, ob 11. uri dopoldne v dvorani čitalnični. Želeti je tedaj, da v to skupščino pride prav veliko volilcev.

— (*Volitev deželnega poslanca na Notranjskem 3. aprila*) se bode po došlih nam poročilih izvršila soglasno, ker tudi volivci, ki bi bili radi gosp. Debevca imeli, bodo po odpovedi njegovi vsi volili gosp. Petra Grasselli-a, in tako je prav. — Kaj pa nemčurji? Ker si ne upajo s kandidatom očitno na dan, rijejo kakor krti pod zemljo; al Kras ima trda tla, in zato je po njem zapaziti le malo krtin; ko pa so unidan krtíne razbrcali, našli so spodej čudno prikazen — g. Muleja, glasovitega barantača Vrhniškega! Narodni Notranjci pa so križice djali na krtíne nemčurske z napisom: „naj v miru počiva“!

— (*Iz seje deželnega odbora 20. marca.*) Sporočilo deželnega glavarja, da je bil od cesarja potrjen bolnišnični vodja profesor dr. Valenta 20. t. m. po zastopnikih deželnega odbora in deželne vlade v to dostojanstvo vpeljan, vzelo se je na znanje. — Sklenilo se je, da se oskrbni stroški za prisiljence v deželni prisilni delalnici od 1. aprila t. l. povekšajo od 42 na 50 kr. — Pretresal se je proračun zemljiške odveze za leto 1876 s potrebščino 630.962 gld. in s dohodki, v katere je že všteta 20% priklada na direktne davke in na vžitnino z 412.556 gld. 80 kr., toraj s primanjkavo 218.405 gld. 20 kr. Sklenilo se je, da se na čas deželnega zborovanja sklicani enketi stavijo zarad prememb v občinski postavi in zarad vpeljanja glavnih občin sledeča načelna vprašanja: 1) Ima li ostati delokrog občin nespremenjen kakor je? 2) Ali naj se spremeni samo v izročenih opravilih ali tudi v lastnem področji? 3) Ali naj se izročen delokrog tako spremeni, da se občinam vsa ali le nekatera od vlade izročena opravila političnе službe odvzemó, ali pa, da se v načelu sprememba obmeji na to, da se občinam za izročena vladna opravila daje odškodovanje in kako? 4) Ali naj se spremení lastni delokrog občin na ta način, da se nekatera opravila dosedanjega lastnega občinskega področja izročé državni upravi, in katera opravila naj bi se izročila? 5) Ali naj se zgodí sprememba lastnega občinskega delokroga po tem načinu, da bi občine nekatera opravila, ki jih zdaj opravljajo v lastnem področji, vprihodnje opravljale le v izročenem področji? 6) Kako naj bi se potem občine podredile v teh opravilih nasproti deželnemu odboru in nasproti cesarskim oblastvom, in posebno, kako naj bi se uredile v policijskih rečéh stopinje za pritožbe na cesarska oblastva? 7) Kako stališče naj se dá podžupanijam (soseskam) in kako naj se obmejí njihovi delokrog nasproti občinam (županijam) in ali se ima podobčinam še kaj druzih opravil odkazati nego gospodarstvo premoženja svoje podobčine? 8. Ali naj se postavijo glavne občine po združbi sedanjih občin kot podobčin v novo občinsko postavo in postavodavstvo? 9) Kaka zastopstva naj dobijo podobčine? 10) Katera oblika naj se priporoči deželnemu zboru pri dotičnih sklepih? ali morebiti resolucija, da bi se naznanila vladi v prevdarek pri reorganizaciji politične uprave?

— (*Prof. dr. Valenta*), potrjen od cesarja za stanovitnega vodjo deželne bolnišnice, je bil v soboto slovesno vmesten v to službo, katero že veliko let provizorno s pohvalo opravlja.

— (*Deželna komisija za konjerejo*) je v zadnji seji sklenila, da po dovoljenji sl. ministerstva kmetijstva se razdelí 5 žebcev Pincgavskega plemena po Gorenskem tako, da pride žebec z imenom „Jurij“ v Praprotno Polico Šenčurske občine, — žebec z imenom „Rečič“ na Selo občine Vodiške, — žebec „Storšic“ v Žerovnico občine Brezniške, — žebec „Kok“ pride blizo Železnikov, — žebec „Fant“ pa v Pristavo poleg Tržiča. Ako se kupi še en Pincgavec, pride kot tretji plemenjak v Bohinj. — 3. dan prihodnjega meseca, dopoldne 10 uro, je komisija odločila za ogled in preiskavo 3 žebcev, ki se imajo zarad nakupa pripeljati na kovaško šolo na spodnjih Poljanah v Ljubljani. — 19. julija t. l. se bodo v Selu poleg Ljubljane izvrgli tisti cesarski žebci, ki nikakor niso več za pleme. — Gosp. Seunigu, udu deželne komisije, je naročeno bilo, da ogleda onih 28 žebcev Pincgavskega plemena, ki jih na Gorenskem imajo posamesni gospodarji. — V Ribnico je prišel žebec Lipiškega rodú, žebec „Sir Etbin“ po imenu pa kot drugi plemenjak v Grm poleg Novega mesta.

— (*Laib. „Tagblatt“*) je te dni svetu oznanil novico, da so usmiljene sestre, ki oskrbujejo našo deželno bolnišnico, v Kravji dolini kupile hišo s zemljiščem, ki je bila po eksekutivni dražbi za 11.500 gld. prodana. Gledite — piše Špitalarjev list — ki se

na „maternice“ kaj dobro zastopi — to je „ein Ableger des Grazer Mutterhauses“ in kmalu dobimo nov klošter v Ljubljani!“ Drugi pa so za „Tagblattom“ kričali: „no, zdaj saj vidite, kako si sestre žepe polnijo z deželnim denarjem, da si kupujejo že tudi tukaj hiše!“ — Vse pa je laž! „Tagblattovci“ so slišali nekaj, pa ne vedó, kaj in kako. Sestre niso nič kupile, in če bi tudi denarja imele, po pravilih svojega reda si nič ne smejo kupiti v svojo lastnino. Kupljena pa je bila od druge straní ona hiša, in mi bi le želeli, da se vresniči preblagi namen, ki ga imajo dotični človekoljubi, kajti, ako se to zgodí, doide naši deželi neprecenljiva dobrota — hiša namreč za revne bolehavce (Siechenhaus).

— (*Škandal v šoli za obrtnijske učence.*) Profesor Knappitsch (Knapič) na tukajšnji realki je po rodu sicer Slovenec, rojen na spodnjem Koroškem, a vendar je hud sovražnik vsega, kar je slovensko, in zlasti Kranjce na vsa usta grdo obrekuje, kjerkoli se mu prilika za to ponudi. Vrh tega pa je še na vso moč surov in zarobljenega obnašanja, kar je pokazal ponedeljek preteklega tedna v šoli za obrtnijske učence. Bral je namreč imena učencev, da bi zvedel, koliko jih ni nazočih, in ko so nekateri izmed njih, ki ne umejo nemščine, odgovarjali „tu“ in „tukaj“, jim jezno ukaže, da se mora vsak s „hier“ oglasiti. Ko pa vkljub temu nek fant vendar-le oglasí se s „tukaj“, se profesor kipeče jeze zakadí va-nj in na vsa usta kričeč: „Ich werde Ihnen das „tukaj“ schon austreiben, Sie krainerischer L....b“ zgrabi ga ter mu založi par zaušnic. Al to še ni zadosti, marveč ko fant po njegovem ukazu beži iz šole, se spusti do vrat za njim, da bi mu dal brco z nogo, pa ga ni več dosegel, ker je bil fant uren. Se ve da je ta surovost in nespodobnost vzbudila pri drugih fantih glasno nevoljo, jeli so godrnjati in teptati z nogami. Zato jih je pa olikani (?) nemški „profesor“ tituliral s priimki, kakoršni se slišijo le med najsurovejšo neomikano druhalijo. To je resnična dogodba. — Mi se zdržimo vseh druzih opazek tukaj in prašamo le: Ali se bo pričela zoper tega „odgojitelja mladine“ disciplinarna preiskava? Ali moramo res mi Slovenci in naši otroci trpeti vsake surovosti prenapetih ultranemčurskih profesorjev? Pričakujemo pa na vsak način, da bo ta zagrizeni ponemčenec kmalu premeščen med Nemce kam, kjer ga narodnost slovenska ne bo v oči zbadala, kakor purana rudeče platno. Naj potem nemške otroke tako odgojuje, če mu jih bodo pustili, mi pa in naši otroci take „omike“ ne potrebujemo.

— (*O čudnem oskrbovanji Šenčurskega poštarja Maselna*), ki je bilo v 4. in 7. listu „Novic“ očitno grajano, je c. k. poštno vodstvo v Trstu z dopisom od 12. dne t. m. št. 2462 vredništvu naznanilo, da je ono dogodbo, ki so jo „Novice“ grajale, natanko preiskavati dalo. Ta preiskava je razodela to, da se je Masel s tem izgovarjal, da je zarad drugih opravil izročenih mu 100 gl. založil in potem na pošto v Št. Vid poslal. Zarad tega očitne graje vrednega postopanja je poštno vodstvo tako ostro prijelo Maselna, da se kaj tacega menda ne bode več prigodilo. — Mi smo sl. poštnemu vodstvu v Trstu hvaležni, da v časnikih razodetih pritožeb zoper nemarne poštarje ne prezira, Šenčurskemu poštarju Maselnu, iskrenemu prijatelju Kranjskega c. k. okrajnega glavarja Derbitscha, pa priporočamo, naj bi se v prihodnjič svoje poštne dolžnosti bolje v glavo ubil, in opustil druge posle, da se mu ne bo treba izgovarjati — s pozabljivostjo!

— (*Novi zvonovi v Polji*), kakor se „Novicam“ poroča, so res izvrstno delo Hilcerjevo; hvala je enoglasna.

— (*Slovensko gledišče.*) Zadnja predstava „Zapravljivca“ je bila po vsem odlična, a le slabo obiskana. Gospodičina Podkrajšekova, katera šteje nalogo „Cheristane“ med najboljših eno, nas je res očarala, gospod Schmidt, dasiravno je komaj ozdravel po hudi bolezni, je igral z navdušenostjo, gospod Nolli je berača predstavljal po vsem razumno brez pretiranja, in komični par gospodična Piskarjeva in gospod Kajzelj sta vzbudila sila smeha. Dober je bil tudi gosp. Šušteršič, gosp. Paternoster pa se nam je zdel za Francoza premalo gibčen. Občinstvo je ploskalo igri in igralcem, pa tudi vojaška godba zasluži javno pohvalo. — Prihodnja in zadnja redna predstava bo velikonočni pondeljek, potem se začnó benefice.

— (*Poslano.*) Častitim p. n. volilcem za deželni zbor v Postojnsko-Planinsko-Senožeško-Ložko-Bistriškem volilnem okraji! Odgovarjaje na velecenjena vprašanja od raznih strani se usojam izjaviti, da sem z ozirom na zdanje razmere volilnega gibanja prevzel ponujeno mi kandidaturo za izprazneno mesto deželnega poslanca, ter pristavljam, da si bodem štel v posebno čast, sprejeti poslanstvo iz Vašega okraja, slovečega po vrlih slavjanskih narodnjacih.

V Ljubljani 23. dan marcija 1875.

Peter Grasselli.

Rusovski lan je družba kmetijska dobila. Gospodarji, ki so ga naročili, naj pridejo hitro po-nj; mernik veljá po všteti državni podpori le 4 gold.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Cesar bo odpotoval v Dalmacijo 1. aprila in se vrnil nazaj še le 12. maja. V Benedkah se bo sešel z Laškim kraljem. Razen velikega števila generalov spremljala ga bosta Andrassy in Chlumecky.

— Državni zbor je prenehal čez praznike, sprejemši postavo o opravilnem sodišči in starokatoličanih ter volivši poslance za delegaciji. Voljeni so bili: Za Kranjsko dr. Schaffer in njega namestnik dr. Razlag, — za Goriško: Coronini in Winkler, — za Tržaško: Teuschel in Porenta, — za Istro: Franceschi in Vidulić, — za Štajersko: Rechbauer, Walterskirchen in Carneri, — za Koroško: Ritter in dr. Egger.

— Na znano interpelacijo Hohenwartovo zarad volitev v kupčijsko zbornico Kranjsko je odgovoril ministra Banhansa namestnik vitez Chlumecky tako, kakor se odgovarja otrokom in nemislečim ljudém. Rekel je z nekako ironijo, da je „samo“ 41 protestov veljavnih. Ali res misli, da mu je to kdo verjel? Ne, ne 41 goljufij in sleparij se je zgodilo, vsa volitev je bila sleparija. Ko bi nam bilo za število, bi ne bili podali ministru 103 protestov, marveč tisuče bi jih bili lahko nabrali. — Zanimiv je v tem odgovoru posebno stavek, da bodo volitve veljavne ostale, naj že bo izid vpeljanih sodnijskih preiskav kakoršen koli. —

Česka. — Narod češki je res junašk narod. Pri zadnjih volitvah za deželni zbor so zmagali staročeski kandidati proti mladim in ustavovercem povsod — izvzemši dva okraja, kjer sta bila voljena 1 mladočeh in 1 ustavoverec. Slava Čehom!

Popravek. V zadnjem listu „Novic“ na strani 91 naj se povsod namesti Materijske okolice bere Matenjske okolice.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **Jožef Blaznikovih dedičev** v Ljubljani.